

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 22 ΜΑΪΟΥ 2015

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
στο μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

A1. Το έργο του Δ. Σολωμού έχει δεχτεί επιρροές από το δημοτικό τραγούδι στη γλώσσα (δημοτική), στη στιχουργία (ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος), στην τεχνική (νόμος των τριών) και στα θέματα (συνομιλία του ανθρώπου με τα άψυχα της φύσης...)

Αναλυτικότερα:

α) Ο Σολωμός χρησιμοποιεί τη δημοτική γλώσσα με μοναδικό τρόπο αξιοποιώντας την εκφραστική και ποιητική της δύναμη, φροντίζοντας να απέχει από επιτηδευμένες εκφράσεις. Η δημοτική του είναι διανθισμένη με στοιχεία του γλωσσικού ιδιώματος της Ζακύνθου και της Κρήτης (ανεί τς αγκάλες, αλιά μου, το πλέξιμο, ζαλεύουν...)

β) Ο ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος του Σολωμού διέπει όλο τον «Κρητικό», χωρίς διασκελισμούς («Εχαμογέλασε γλυκά/ στον πόνο της ψυχής μου»)

γ) Ο νόμος των τριών συναντάται συχνά στο έργο του Σολωμού και ιδιαίτερα στον «Κρητικό»:

Καν σε ναό...

Κάνε την είχε

Κάν τ' όνειρο

B1. Είναι συνήθης τακτική του Σολωμού να δίνει δύο πηγές φωτός: το φως που φωτίζει και το φως που φωτίζεται, το φυσικό φως που προέρχεται από φυσική πηγή (φεγγάρι, αστέρια) και το θεϊκό φως που προέρχεται από μια μεταφυσική πηγή, μεταβάλλει πάντοτε το φυσικό τοπίο και του δίνει μεταφυσικές διαστάσεις, καταργώντας τους φυσικούς νόμους. Έτσι κι εδώ υπάρχει το φως των αστεριών που φωτίζουν και το φως της Φεγγαροντυμένης που φωτίζει και φωτίζεται.

Το φως που αρχικά ακτινοβολούσαν τα αστέρια τώρα γίνεται άπλετο και κάνει τη νύχτα μέρα μέσα από την έντασή του, με αποτέλεσμα ολόκληρη η φύση να λάμπει σαν ολόφωτος ναός. Η κλιμάκωση στην ένταση του φωτός έχει ως στόχο να υπογραμμίσει το μέγεθος της επίδρασης που έχει η φεγγαροντυμένη στη φύση: πλημμυρίζει το φως τη νύχτα, κάνοντας τα αδιανόητα δυνατά. Στους στίχους 1-8 το ποιητικό υποκείμενο

περιγράφει τη φωτοχυσία με ζωντανό και παραστατικό τρόπο, με έντονο το στοιχείο της κλιμάκωσης:

- Εκοίταξε τ' αστέρια, κι εκείνα αναγαλλιάσαν (θεϊκό το φως προερχόμενο από το βλέμμα της Φεγγαροντυμένης)
- Και την αχτινοβόλησαν και δεν την εσκεπάσαν (φυσική πηγή φωτός τα αστέρια, φέγγουν αλλά δεν σκεπάζουν τη θεϊκή πηγή φωτός)
- Τότε από φως μεσημερνό η νύχτα πλημμυρίζει (θεϊκό φως που μεταβάλλει το φυσικό τοπίο)
- Κι η χτίσις έγινε ναός που ολούθε λαμπυρίζει (αποτέλεσμα του θεϊκού φωτός που δίνει μεταφυσικές ιδιότητες στο τοπίο)
- Εσειότουν τ' ολοστρόγγυλο και λαγαρό φεγγάρι (φυσική πηγή φωτός)
- Έτρεμε το δροσάτο φως στη θεϊκιά θωριά της (θεϊκό φως)

B2. α. Τα χρονικά επίπεδα στο 5^ο απόσπασμα είναι τρία:

- Το επίπεδο της κύριας αφήγησης όπου ο ναυαγός βρίσκεται μεσοπέλαγα: «Εχαμογέλασε γλυκά ... κι εμοιάζαν της καλής μου.»
- Το επίπεδο της ανάδρομης αφήγησης (παρελθόν): «Μήτε όταν εκροτούσαμε, ... Σύρριζα στη Λαβύρινθο π' αλαίμαργα πατούσα».
- Το επίπεδο της πρόδρομης αφήγησης (μέλλον): «Εγώ από κείνη τη στιγμή δεν έχω πλια το χέρι ... Και βάνω την παλάμη μου κι αμέσως γαληνεύει»

β. Στον 10^ο στίχο ο Σολωμός παρομοιάζει τον Κρητικό με «πετροκαλαμίθρα», δηλαδή πυξίδα που κοιτάει προς το βορρά. Η παρομοίωση δηλώνει τον έντονο τρόπο με τον ο οποίος ο ναυαγός έλκεται από την οπτασία της Φεγγαροντυμένης. Τόσο έντονα, όσο η βελόνα της πυξίδας έλκεται από το βόρειο πόλο.

Γ1. α. Η Φεγγαροντυμένη παρουσιάζεται ως αδιευκρίνιστη ανάμνηση του Κρητικού. Του προκαλεί την αίσθηση του οικείου και του αδιευκρίνιστου. Γι' αυτό και ανατρέχει σε μορφές της παλαιότερης ζωής του χρησιμοποιώντας τριπλή διάζευξη. Σκέφτεται ότι πρόκειται είτε για ζωγραφική αναπαράσταση, είτε για ερωτικό ίνδαλμα της εφηβείας, είτε για μια ανάμνηση θαμμένη στο υποσυνείδητο. Οι τρεις διαζεύξεις συμπυκνώνουν την άμεση αίσθηση, τη σκέψη και το όνειρο. Περικλείουν ως κοινό στοιχείο το διονυσιακό, δηλαδή, την άνευ όρων αγάπη, την απόλυτη αφοσίωση, κρυμμένη στο υποσυνείδητο του ήρωα, ώσπου το ανέσυρε ορμητικά η Φεγγαροντυμένη. Η τριπλή διάζευξη σχετίζεται, επίσης, με τον ιδεαλισμό του Σολωμού. Άρα υποθέτουμε ότι η φεγγαροντυμένη είναι η πλατωνική ιδέα του αγαθού, την οποία ο Κρητικός γνώριζε από τον κόσμο των ιδεών, που παρουσιάζεται ορμητικά και έντονα ως αποκάλυψη.

- β. Το δάκρυ της Φεγγαροντυμένης επέδρασε στο ήθος και στη σωματική δύναμη του Κρητικού. Μετά την επαφή με το δάκρυ της Φεγγαροντυμένης το χέρι χάνει την πολεμική αλλά και τη βιοποριστική αγωνιστικότητά του και μετατρέπεται σε χέρι ζητιάνου. Οι περισσότεροι μελετητές αξιολογούν την αλλαγή αυτή ως ξεπεσμό, ενώ κάποιο άλλοι τη θεωρούν «ηθική ολοκλήρωση», με την έννοια ότι παίρνει μια στάση ένδειας που ενεργοποιεί την αγάπη του «άλλου». Έχουμε δηλαδή ένα πέρασμα από τη δράση στην αδράνεια, από την αξιοπρέπεια στην αναξιοπρέπεια, αλλά και μια μετάβαση από την ηθική του μίσους στην ηθική της αγάπης.

Δ1. Στα ποιήματα του Δ. Σολωμού και του Κ. Καρυωτάκη εντοπίζονται ομοιότητες και διαφορές.

Ομοιότητες:

- Ο αφηγητής και στις δύο περιπτώσεις βρίσκεται σε ερημικό τοπίο (ακρογιαλιά-θάλασσα) και αυτοχαρακτηρίζεται στο μεν ποίημα του Καρυωτάκη «δύστυχος» στο δε Σολωμό «βαριόμοιρος»...
- Και στα δύο ποιήματα παρουσιάζεται μια μορφή-οπτασία, πλάσμα ιδιαίτερης ομορφιάς (Καρυωτάκης: «Τόσα κάλλη ...», Σολωμός «Όλη ομορφιά και καλοσύνη...»), που χαρακτηρίζεται θεϊκό, συσχετισμένο με το φως (Καρυωτάκης: «τ' απολλώνεια και τα φωτολουσμένα», Σολωμός «και την ακτινοβόλησαν και δεν την εσκεπάσαν...»)

Διαφορές:

- Η εμφάνιση της Φεγγαροντυμένης προκύπτει ως ανάδυσή της από τη θάλασσα, ενώ η οπτασία του Καρυωτάκη πετιέται ανάμεσα από τα βράχια.
- Κατά την εμφάνιση της οπτασίας ο Κρητικός στο ποίημα του Σολωμού είναι ναυαγός, βρίσκεται στη μέση του πελάγους, ενώ ο ήρωας του Καρυωτάκη βρίσκεται κρυμμένος στο ακρογιαλιά...
- Η Φεγγαροντυμένη κοιτάζει προς τον Κρητικό χαμογελώντας γλυκά και με μάτια δακρυσμένα από τη συγκίνηση, ενώ η νεράιδα του Καρυωτάκη κοιτάζει με μάτια φοβισμένα...